

V Bruselu dne 10.1.2017
COM(2017) 12 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Bezpečnější a zdravější práce pro všechny – Modernizace právních předpisů a politiky
EU v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**

{SWD(2017) 9 final}
{SWD(2017) 10 final}

Úvod

V posledních 25 letech zaujímá EU vedoucí postavení v nastavování vysokých norem ochrany pracovníků před riziky v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti při práci na svém

**O více než 1000
smrtných úrazů
méně v roce 2013
než v roce 2008
v EU-28**

území a podporuje vysoké úrovně ochrany také ve třetích zemích. Politika v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci přispívá k cíli zvýšení bezpečnosti a ochrany zdraví pracovníků v EU. Podle posledních dostupných údajů se míra výskytu pracovních úrazů s následkem smrti snížila téměř o 1/4 ve srovnání se stavem v roce 2008¹, i když trendy v jednotlivých členských státech jsou rozdílné. Procento pracovníků EU, kteří oznámili nejméně jeden zdravotní problém způsobený nebo zhoršený při práci, se snížil téměř o 10 %².

Investice v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se skutečně vyplatí. Zlepšují kvalitu lidských životů tím, že pomáhají předcházet nemocem z povolání a pracovním úrazům, a mají rovněž citelný kladný dopad na hospodářství EU. Zvyšují produktivitu a výkonnost podniků. V makroekonomickém ohledu přispívají k národní konkurenceschopnosti³. Různé studie ukazují, že každé euro, které zaměstnavatel investuje do bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, se mu dvakrát vrátí⁴.

Právní rámec EU hrál rozhodující úlohu ve vytváření strategií pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na vnitrostátní úrovni a na úrovni společností. Podrobné následné hodnocení *acquis* EU uskutečněné Komisí, které se zaměřilo na relevantnost, účelnost, účinnost, soudržnost a přidanou hodnotu EU, potvrzuje, že rámec plní svůj cíl odpovídajícím způsobem chránit pracovníky⁵. Toto hodnocení Programu pro účelnost a účinnost právních předpisů (REFIT) zahrnovalo rámcovou směrnici 89/391/EHS a 23 souvisejících směrnic.

Dospělo se v něm k závěru, že celková struktura *acquis* EU o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, která se skládá z rámcové směrnice zaměřené na cíl doplněné konkrétními směrnicemi, je celkově efektivní a vhodná pro daný účel. Poukázalo však na konkrétní ustanovení jednotlivých směrnic, která jsou již překonaná nebo zastaralá, a zdůraznilo potřebu najít účinné způsoby řešení nových rizik. Způsob, jakým členské státy provedly směrnice EU o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, se mezi jednotlivými členskými státy značně liší. Náklady na soulad se tudíž rovněž liší a nelze je snadno oddělit od podrobnějších vnitrostátních požadavků. Celkově se však v hodnocení dospělo k jasnému závěru, že soulad se směrnicemi o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci zachovávají

**1 euro vynaložené
= nejméně 2 eura
navrácená**

¹ Eurostat, Evropská statistika pracovních úrazů (ESAW) (on-line datový kód: hsw_n2_02), EU-28.

² Eurostat, Šetření pracovních sil EU z let 2007 a 2013 – moduly *ad hoc* o pracovních úrazech a zdravotních problémech z povolání. Odhady nezahrnují Nizozemsko, které nedodalo údaje za rok 2013, a Francii, která v dotaznících za roky 2007 až 2013 vykázala významně rozdílné údaje.

³ http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_215307.pdf

⁴ *Výpočet mezinárodní návratnosti prevence pro společnosti: náklady a přínosy investic do bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*, Mezinárodní asociace sociálního zabezpečení; 2013.

⁵ Viz SWD (2017)10 Následné hodnocení směrnic Evropské unie o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (hodnocení REFIT).

obtížněji malé a střední podniky než velké společnosti, přičemž míra těžkých a smrtelných úrazů je u malých a středních podniků vyšší. Je tedy třeba zacílit na malé a střední podniky specifická opatření a pomoci jim účinně a účelně zvýšit jejich soulad s příslušnými předpisy.

Na základě podrobného následného hodnocení je zřejmé, že EU musí pokračovat v investování do bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, aby zůstala na čele a zajistila účinnou ochranu pracovníků také v souvislosti s měnícím se charakterem práce a novými riziky. Opatření v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci by se měla dotýkat co největšího počtu lidí v práci bez ohledu na to, jaký mají druh pracovního vztahu, a bez ohledu na velikost společnosti, pro kterou pracují. Soulad s pravidly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci by měl být pro podniky všech velikostí zvládnutelný a měl by se účinně sledovat na místě. Opatření se musí zaměřit na výsledky, a nikoli na „papírování“, a k jejich snazšímu provádění by se měly maximálně využít nové digitální nástroje.

Evropský parlament ve své zprávě z roku 2015 o strategickém rámci EU pro ochranu zdraví a bezpečnost při práci na období 2014–2020⁶ upozornil Komisi rovněž na důležitost provádění, dodržování a prosazování právních předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci i na počet zvyšujících se nebo nových rizik. Ve zprávě byla také zdůrazněna zejména potřeba chránit všechny pracovníky bez ohledu na velikost zaměstnavatele, druh práce nebo pracovní smlouvu.

Se zřetelem na tyto společné cíle a jako součást celkové strategie pro moderní zaměstnanecké a sociální systémy v EU – jak se to odrazilo v široké konzultaci o evropském pilíři pro sociální práva zahájené v březnu – by mohla následující klíčová opatření, podrobněji uvedená v příloze 1, představovat nový podnět pro strategický rámec EU v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci⁷:

Tři hlavní opatření pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci

1. Posílení boje proti rakovině z povolání prostřednictvím legislativních návrhů doprovázených vícerymi pokyny a zvýšením informovanosti;
2. pomoc podnikům, zejména mikropodnikům a malým a středním podnikům, s dodržováním pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci;
3. spolupráce s členskými státy a sociálními partnery na odstranění nebo aktualizaci zastaralých pravidel a nové zaměření úsilí na zabezpečení lepší a širší ochrany a dodržování a prosazování předpisů na místě.

⁶ Evropský parlament, zpráva o strategickém rámci EU pro ochranu zdraví a bezpečnosti při práci na období 2014–2020. (2015/2107(INI)) – 26.10.2015.

⁷ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o strategickém rámci EU pro ochranu zdraví a bezpečnosti při práci na období 2014–2020; COM(2014)332 final.

1. BOJ PROTI RAKOVINĚ Z POVOLÁNÍ A ZACHÁZENÍ S NEBEZPEČNÝMI CHEMIKÁLIEMI

Odhaduje se, že 91 500 – 150 500 osobám, které byly v minulosti vystaveny karcinogenním látkám v práci, byla v roce 2012 v EU nově diagnostikována rakovina. Navíc bylo v témže roce 57 700 – 106 500 úmrtí na rakovinu přičítáno vystavení karcinogenním látkám v práci; rakovina je tak nejvýznamnější příčinou úmrtí souvisejících s výkonem povolání v EU.

Je stěží možné vyčíslit hodnotu lidského života a ztrátu kvality života. Přímé náklady na rakovinu z povolání z hlediska zdravotní péče a ztrát produktivity činí nejméně kolem 4–7 miliard EUR ročně. Nepřímé náklady mohou dosáhnout až kolem 334 miliard EUR (242–440) ročně⁸.

Vnitrostátní opatření v této oblasti se značně liší, což vede k různým úrovním ochrany pracovníků v celé EU.

Rakovina z povolání zabíjí **10 lidí za hodinu**

Na úrovni EU jsou minimální normy pro ochranu pracovníků před expozicí chemickým látkám při práci stanoveny ve směrnici o karcinogenech a mutagenech (směrnice 2004/37), směrnici o chemických činitelích (směrnice 98/24) a směrnici o azbestu (2009/148). Doplnují opatření podle nařízení (ES) č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek (dále jen „nařízení REACH“) a jiných předpisů o regulaci chemických látek se zaměřením na konkrétní situace na pracovišti.

Limitní hodnoty EU pro chemické látky podporují vyšší úrovně ochrany v celé EU, a přispívají tak k rovnějším podmínkám pro podniky a pomáhají společně s přeshraniční působností ušetřit náklady na soulad, neboť tyto společnosti mohou používat stejnou technologii pro ochranu pracovníků na různých pracovištích. Komplexní vědecká hodnocení, na jejichž základě se stanoví konkrétní limitní hodnoty pro chemické látky, představují také důležitý prvek úspor z rozsahu, který členským státům umožňuje vyčlenit více finančních prostředků na ochranná a preventivní opatření. Je proto důležité revidovat nebo přijmout nové limitní hodnoty EU pro nejnebezpečnější látky.

V návaznosti na návrh týkající se změny směrnice o karcinogenech a mutagenech a stanovení nebo revize závazných limitních hodnot expozice při práci, pokud jde o 13 chemických činitelů, přijatý dne 13. května 2016⁹, Komise dnes přijímá nový návrh, který zlepšuje ochranu 4 milionů pracovníků v EU, jelikož závazné limitní hodnoty se budou vztahovat na další karcinogenní chemické činitele. Komise se zavázala prostřednictvím dalších legislativních návrhů pokračovat v úsilí zaměřeném na zamezení úmrtí na rakovinu z povolání a jiné zdravotní problémy související s prací.

Právní předpisy týkající se zlepšení ochrany před nebezpečnými látkami a boje proti rakovině z povolání

- Druhá změna směrnice o karcinogenech a mutagenech
- Předpokládají se další změny směrnice o karcinogenech a mutagenech týkající se látek jako

⁸ „Rakovina z povolání v Evropské unii. Rozsah, dopad a možnosti další prevence.“ Listinná zpráva RIVM 2016-0010 W.P. Jongeneel a kol.

⁹ COM(2016) 248.

formaldehyd, beryllium, kadmium, sloučeniny šestimocného chromu a sloučeniny niklu. Začalo se pracovat na novém návrhu Komise, který by měl být dokončen počátkem roku 2018.

- Současně bude v letech 2017 a 2018 pokračovat práce na zvýšení významu a efektivnosti směrnice o chemických činitelích, a sice revizí existujících a stanovením dalších (orientačních) limitních hodnot expozice při práci a biologických limitních hodnot.

Na podporu každého opatření pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci je zapotřebí pevného vědeckého základu, zejména pokud jde o nebezpečné chemické látky. Komise bude konzultovat Vědecký výbor pro limitní hodnoty expozice chemickým činitelům při práci nebo Výbor pro posuzování rizik Evropské agentury pro chemické látky. Vědecká posouzení z těchto zdrojů budou sloužit jako základ pro návrhy, které jsou předmětem posouzení dopadů, sociálního dialogu a konzultace tripartity¹⁰.

V návaznosti na výsledky studie „HazChem@Work“, kterou zadala Komise, bude začátkem roku 2017 vytvořena databáze týkající se expozice některým nebezpečným chemickým látkám¹¹ při práci. Půjde o důležitý krok k lepší dostupnosti a sdílení údajů o účincích na zdraví, expozičním potenciálu a existenci vnitrostátních limitních hodnot při práci, pokud jde o prioritní nebezpečné látky. Komise kromě toho prohloubí a dále zdokonalí analýzu údajů získaných z klíčových informačních zdrojů¹² a bude aktivně pracovat na dosažení pokroku ve sběru údajů evropské statistiky nemocí z povolání (EODS)¹³. Dalším perspektivním opatřením je Evropská iniciativa pro biologické monitorování člověka, nová společná iniciativa zásadního významu financovaná z rámce Horizont 2020 a 26 členskými státy, která má přinést nové vědecké důkazy na základě harmonizovaných údajů o expozici chemikáliím a zdraví¹⁴.

Ochranu pracovníků před expozicí nebezpečným chemickým látkám podporují směrnice o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci týkající se chemických látek a posiluje ji nařízení REACH a jiné právní akty upravující chemické látky. Poslední stanovisko platformy REFIT¹⁵ potvrdilo komplementárnost obou těchto systémů, doporučilo však, že by Komise měla zvýšit informovanost a vydat pokyny o jejich provádění, aby byla jasně stanovena rozhraní mezi nařízením REACH a právními předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Proto pokračuje další práce na vědecké i administrativní úrovni, aby se odstranily nejistoty a překrývání ve struktuře a praktickém uplatňování tohoto společného rámce EU pro zacházení s nebezpečnými chemickými látkami. Komise se zavázala, že v roce 2017 předloží společný přístup.

¹⁰ V rámci Poradního výboru pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

¹¹ <http://www.hazchematwork.eu/>

¹² Jako je evropská statistika pracovních úrazů (ESAW), moduly *ad hoc* šetření pracovních sil EU o pracovních úrazech a jiných zdravotních problémech z povolání, průzkum pracovních podmínek v Evropě Evropské nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek (Eurofound) nebo Evropský průzkum podniků na téma nových a vznikajících rizik (ESENER) Evropské agentury pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (EU-OSHA). Výzkum v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se bude i nadále účinně podporovat zahrnutím příslušných kapitol do 9. rámcového programu pro výzkum a inovace a bude zahájen dialog s klíčovými globálními partnery, např. s USA a Čínou, s cílem získat úplnější obraz o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci v EU v globálním kontextu a zpracovat spolehlivější statistiky na základě větších statistických souborů.

¹³ Nařízení (ES) č. 1338/2008 o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, Úř. věst. L 354/70, 31.12.2008.

¹⁴ <http://www.eea.europa.eu/themes/human/human-biomonitoring>

¹⁵ http://ec.europa.eu/smart-regulation/refit/refit-platform/docs/recommendations/opinion_chemicals.pdf

Každé legislativní opatření musí být následně účinně prováděno na pracovišti. V této souvislosti Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci zorganizuje v letech 2018–2019 kampaň „Zdravé pracoviště“ o nebezpečných látkách a Výbor vrchních inspektorů práce zveřejní příslušné pokyny, např. pokyn o prevenci expozice respirabilnímu krystalickému oxidu křemičitému.

2. POMOC PODNIKŮM S DODRŽOVÁNÍM PRAVIDEL BEZPEČNOSTI A OCHRANY ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

2.1 Podpora souladu u mikropodniků a malých a středních podniků

Zákonná povinnost posuzovat rizika ochrany zdraví a bezpečnosti při práci v každém jednotlivém případě s přihlédnutím ke specifickým každého pracoviště je ústředním bodem právních předpisů EU o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Tento přístup na základě jednotlivých případů jako takový umožňuje s potřebnou flexibilitou přizpůsobit posouzení rizik, preventivní opatření a odbornou přípravu potřebám konkrétního odvětví, v němž podnik působí, činností jeho pracovníků, velikosti podniku, genderovému a věkovému složení pracovních sil, nově vznikajícím rizikům atd. Této flexibility se však v praxi vždy nevyužívá.

Jak ukazuje hodnocení, mikropodniky a malé a střední podniky jen s obtížemi zavádějí potřebná opatření pro řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Mikropodniky představují téměř 93 % všech podniků v EU¹⁶. Pouze 69 % mikropodniků uvádí, že pravidelně posuzují rizika v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (ve srovnání s 96 % větších podniků)¹⁷. Není tomu tak proto, že by chtěly méně chránit své pracovníky, ale souvisí to s omezenějšími finančními, technickými a lidskými zdroji, jakož i s nedostatkem informovanosti a odborných znalostí ve srovnání s většími podniky.

Více než 1 ze 3
mikropodniků
neposuzuje rizika
na pracovišti

Všechny zúčastněné strany, včetně především samotných malých a středních podniků¹⁸, souhlasí s tím, že v této oblasti není udělování výjimek pro malé a střední podniky správný přístup, jelikož se obávají, že by to potenciálně mohlo snížit úroveň ochrany pracovníků malých a středních podniků. Kromě toho mnohé důkazy naznačují, že riziko vážných a smrtelných úrazů je v mikropodnicích a malých podnicích vyšší než ve větších společnostech¹⁹. Dosažení souladu by však mělo být snazší a levnější, a to vyžaduje konkrétní podpůrná opatření pro malé a střední podniky a mikropodniky.

¹⁶ Eurostat, SBS, online datový kód sbs_sca_r2, referenční rok 2012.

¹⁷ Contexts and arrangements for occupational safety and health in micro and small enterprises in the EU – SESAME project (Souvislosti a opatření pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci v mikropodnicích a malých podnicích v projektu EU–SESAME), Evropské observatorium rizik, EU–OSHA, 2016.

¹⁸ Odpověď Evropského sdružení řemesel a malých a středních podniků (UEAPME) v rámci veřejné konzultace o novém politickém rámci EU v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, 26.8.2013.

¹⁹ Zdroj: EU-OSHA: Contexts and arrangements for occupational safety and health in micro and small enterprises in the EU – SESAME project. European Risk Observatory Literature Review, 2016. Dostupné na: <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/contexts-and-arrangements-occupational-safety-and-health-micro/view>

Na základě zjištění při hodnocení zorganizuje Komise ve spolupráci s Evropskou agenturou pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci přezkum, aby si členské státy a sociální partneři mohli vyměnit osvědčené postupy vedoucí ke snížení nákladů na soulad malých a středních podniků a k následnému zvýšení souladu (např. finanční pobídky, digitální nástroje atd.) při současném zachování stejných úrovní ochrany pracovníků bez ohledu na velikost společnosti, pro kterou pracují. K dosažení vyšší úrovně souladu však evidentně potřebují lepší znalosti, větší podporu a jasné a účinné postupy.

Jak zvýšit přínos z posuzování rizik

S cílem pomoci podnikům, aby zvýšily přínos z povinných posuzování rizik, preventivních opatření a odborné přípravy, dnes Komise zpřístupnila **praktické pokyny**²⁰.

Kromě všeobecných pokynů uvedených v připojeném dokumentu Komise v roce 2017 dokončí a rozšíří podrobnější a úžeji zaměřené pokyny k řízení rizik v zemědělství a rybolovu. V roce 2017 bude uveřejněn interaktivní elektronický průvodce o bezpečnosti vozidel při práci. Řízení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v těchto vysoce rizikových odvětvích je mimořádně náročné a počty úrazů patří mezi nejvyšší. Pokyny pomohou zaměstnavatelům, zejména malým a středním podnikům, účinně zlepšit prevenci nehod a nemocí. Ke zvýšení informovanosti a poskytnutí podpory v tomto ohledu malým a středním podnikům využije Komise také síť Enterprise Europe Network (EEN).

Rovněž na vnitrostátní úrovni čím dál více členských států věnuje významnou část své práce v oblasti politiky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vytvoření vhodných nástrojů pro mikropodniky a malé a střední podniky a jejich oslovení. Členské státy se v této souvislosti vyzývají, aby podobně zdůrazňovaly význam posuzování rizik zaměřených na výsledky a vyměňovaly si osvědčené postupy týkající se preventivních opatření a odborné přípravy.

Používání internetových nástrojů

Komise vyzývá členské státy, aby používání internetových nástrojů pro posuzování rizik plně začlenily do svých právních systémů.

Kromě toho se významně angažuje i Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, a topmostřednictvím svých osvětových kampaní o rizicích a rozvoje a šíření interaktivních nástrojů pro posuzování rizik online. Interaktivní posuzování rizik online (OiRA – Online interactive Risk Assessment)²¹ a podobné vnitrostátní internetové nástroje

²⁰ Viz SWD (2017)9 – Health and Safety at Work is Everybody's Business – A practical guidance for employers (Ochrana zdraví a bezpečnost při práci se týká všech – Praktické pokyny pro zaměstnavatele).

²¹ <http://www.oiraproject.eu/>

(vyvinuté například v Nizozemí, Irsku nebo Polsku) jsou obzvláště užitečné, protože poskytují bezplatné odvětvově-specifické informace a vedou zaměstnavatele všemi kroky postupu pro posouzení rizik s automatickým vytvářením dokumentovaného záznamu, který se může použít jako důkaz souladu s předpisy a jako prostředek k monitorování efektivnosti plánu řízení rizik. Takové nástroje je třeba značně rozšířit a jejich používání se musí uznávat a začlenit do vnitrostátních požadavků na dodržování povinností ohledně posuzování rizik.

Opatření spojená s „interaktivním posuzováním rizik online“ (OiRA)

- Dosud bylo zveřejněno 93 nástrojů pro interaktivní posuzování rizik online (OiRA) a 30 dalších se vyvíjí. Do současné doby bylo pomocí OiRA provedeno 44 614 posouzení rizik.
- S finanční pomocí EU a technickou podporou a aktivní spoluprací národních partnerů a odvětvových a sociálních partnerů by se do roku 2018 mělo dosáhnout těchto cílů zaměřených na prioritní odvětví:
 - **150 zveřejněných nástrojů pro interaktivní posuzování rizik online (OiRA) a**
 - **100 000 posouzení rizik provedených pomocí těchto nástrojů.**

2.2 Jak pomoci podnikům pokrýt rychle rostoucí rizika pro ochranu zdraví a bezpečnost při práci

Následné hodnocení určilo celou řadu rostoucích problémů, při jejichž řešení by společnosti potřebovaly větší podporu: stres, onemocnění pohybového aparátu a rostoucí různorodost pracovních sil, zejména s ohledem na stárnutí.

- *Psychosociální rizika*

Psychosociální rizika a pracovní stres patří mezi nejnáročnější – a nejrychleji rostoucí – problémy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Více než polovina pracovníků EU hlásí, že stres je na jejich pracovišti²² běžný, a čtyři z deseti si myslí, že se neřeší správně. Stres na pracovišti má vážný dopad na produktivitu:

- způsobuje přibližně polovinu zameškaných pracovních dní, protože absence jsou poměrně dlouhé;
- stres zapříčiňuje sníženou výkonnost v práci a může vést až k pětinasobku nehod;
- fluktuace zaměstnanců přibližně z pětiny souvisí se stresem v práci.

40 % společností
potřebuje informace,
jak posuzovat
psychosociální rizika

Psychosociální rizika jsou komplexní, mnohorozměrné

²² <https://osha.europa.eu/en/themes/psychosocial-risks-and-stress>.

problémy. Špatný zdravotní stav může způsobit konstelace faktorů souvisejících a/nebo nesouvisejících s pracovištěm.

Rámcová směrnice vytváří zákonnou povinnost pro zaměstnavatele chránit pracovníky před všemi riziky na pracovišti. Některé jednotlivé směrnice o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (např. směrnice o zobrazovacích jednotkách) zahrnují ustanovení nepřímá spojená s prevencí psychosociálních rizik. V rámcové dohodě sociálních partnerů na úrovni EU o pracovním stresu²³ se zdůrazňuje význam rámcové směrnice. Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci provádí opatření ke zvýšení informovanosti a v rámci celoevropské kampaně o stresu a psychosociálních rizicích uskutečněné v letech 2014–2015 zpřístupnila také praktického elektronického průvodce pro řízení psychosociálních rizik²⁴ určeného pro potřeby zaměstnavatelů a zaměstnanců, kteří pracují v malých podnicích.

Členské státy přistupují k těmto otázkám různě. Některé státy psychosociální rizika ve svých právních předpisech o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci výslovně neuvádějí, zatímco jiné zdůrazňují potřebu do nich tato rizika zahrnout. Některé požadují posouzení psychosociálních rizik a několik málo z nich prosazuje zapojení odborníka. Jeden členský stát vytvořil závazné pokyny o prevenci psychosociálních rizik. Členské státy zpracovaly také neregulační přístupy (tripartitní subjekty, pokyny, zvýšení informovanosti, normy řízení atd.).

Aby se v praxi zlepšila ochrana pracovníků, je potřebné zvýšit informovanost zaměstnavatelů a poskytnout jim další pokyny a nástroje. V pokynech, které dnes přijala, Komise vysvětluje, že podle předpisů existujících na úrovni EU jsou zaměstnavatelé povinni chránit pracovníky před psychosociálními riziky a že se tato rizika musí náležitě zohlednit v postupu posuzování rizik. Pokyny stanoví konkrétní nezávazné nástroje a zdroje, kterými mají zaměstnavatelé při posuzování rizik účinně řešit psychosociální rizika. Komise bude spolupracovat s Evropskou agenturou pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci s cílem určit osvědčené postupy pro jejich podporu a šíření a pověřit Výbor vrchních inspektorů práce, aby zpracoval pokyny pro hodnocení kvality posuzování rizik a opatření pro řízení rizik, pokud jde o psychosociální rizika.

- *Rizika související s onemocněním pohybového aparátu*

Vystavení faktorům ergonomických rizik představuje v současné době jeden z hlavních problémů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v EU. Opakované vystavení těmto rizikům může mít za následek onemocnění pohybového aparátu z povolání – jedno z nejzávažnějších a nejrozšířenějších onemocnění z povolání, které způsobuje velkou finanční zátěž pro jednotlivce, podniky a společnost obecně. Podle zjištění šetření pracovních sil z roku 2013 jsou onemocnění pohybového aparátu nejčastějším druhem zdravotních problémů z povolání a hlavním důvodem absence v práci. Představují kolem 60 % všech zdravotních problémů z povolání v EU a mají za následek 60 % absencí z důvodu nemoci a případů trvalé pracovní neschopnosti.

Ergonomická rizika jsou svojí povahou složitá a mnohorozměrná. Když se vyskytnou na pracovišti, mohou přímo způsobit nebo zhoršit již dřívější špatný zdravotní stav. Různé druhy práce přinášejí velmi rozdílné expozice a je třeba vzít v úvahu značné věkové odlišnosti, odlišnosti životního stylu a genderové odlišnosti.

²³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1106>

²⁴ <http://hw2014.healthy-workplaces.eu/en/tools-and-resources/a-guide-to-psychosocial-risks>

Tato kategorie rizik v současné době spadá do oblasti působnosti různých směrnic EU (2002/44 „vibrace“, 90/269 „ruční manipulace s břemeny“ a 90/270 „práce se zobrazovacími jednotkami“) a také do rámcové směrnice. Jiné směrnice EU mají na prevenci onemocnění pohybového aparátu z povolání nepřímý dopad. Neregulační iniciativy zahrnovaly osvětové kampaně Evropské agentury pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (roky 2000 a 2007) a kampaně Výboru vrchních inspektorů práce v letech 2007–2008 na prosazování směrnice o „ruční manipulaci s břemeny“ v odvětví zdravotnictví, dopravy, stavebnictví a maloobchodu.

Členské státy provedly (a v praxi provádějí) současný rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci rozdílnými způsoby – např. co se týče směrnice 90/269/EHS, v některých případech členské státy stanovily právně závazné limity nebo prahové hodnoty; v jiných případech jsou tyto limity zahrnuty do pokynů k právním předpisům, doporučení nebo jiných ukazatelů. Členské státy vyvíjejí také neregulační přístupy (pokyny, osvěta, normy řízení atd.).

Komise chce i v těchto případech zlepšit ochranu na místě tak, že vysvětlí povinnost zaměstnavatelů zajistit ochranu před tímto druhem rizik a zohlednit je při posuzování rizik, a pomůže rovněž zaměstnavatelům v dodržování jejich povinností. Započne se rovněž spolupráce s Evropskou agenturou pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci s cílem určit osvědčené postupy pro jejich podporu a šíření a práce Výboru vrchních inspektorů práce na pokynech pro posuzování kvality posuzování rizik a opatření pro řízení rizik, pokud jde o ergonomická rizika.

- *Posuzování rizik specifické z hlediska různorodosti*

Rámcová směrnice vytváří zákonnou povinnost pro zaměstnavatele přijmout opatření potřebná pro bezpečnost a ochranu zdraví všech pracovníků. Předpokládá, že mimořádně ohrožené rizikové skupiny musí být chráněny před nebezpečími, která je konkrétně ohrožují.

V opatřeních pro řízení rizik se proto musí věnovat pozornost specifickým rizikům, jimž jsou vystaveny ženy a muži, mladí pracovníci, starší pracovníci, přistěhovalci nebo osoby se zdravotním postižením; tato opatření rovněž musí obsahovat návrh specifických preventivních a ochranných opatření v souladu s požadavky těchto skupin pracovníků. Hodnocení poukázalo zejména na potřebu zintenzivnit posuzování rizik specifických pro určitý věk, ale stejné zásady se vztahují na všechny zranitelné pracovníky.

Počet lidí ve věku více než 60 let v EU se v současné době zvyšuje asi o dva miliony každý rok, tedy dvakrát rychleji než před rokem 2007. Do roku 2030 budou starší pracovníci tvořit téměř čtvrtinu všech pracovních sil. V současnosti mnozí starší pracovníci opouštějí předčasně pracovní trh, často kvůli zdravotním problémům, včetně problémů souvisejících se špatnými pracovními podmínkami.

Strategický rámec EU pro ochranu zdraví a bezpečnost při práci na období 2014–2020 označil demografickou změnu a stárnoucí pracovní síly za jeden z klíčových problémů a navrhl celou řadu opatření, která se teď rozpracovávají. Kampaň Evropské agentury pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci probíhající v letech 2016–2017 „Zdravé pracoviště pro všechny bez rozdílu věku“ je přední světová iniciativa, která zvyšuje informovanost o této problematice v celé EU.

Členské státy EU se odlišují jak z hlediska své demografické situace, tak i co se týče právního a institucionálního rámce. Integrovaný rámec politických opatření je zaveden pouze v omezeném počtu členských států, ale pro většinu členských států je stárnutí populace a

pracovních sil politickou prioritou, která vedla k různým souborům opatření (včetně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) za účelem zvýšení podílu starších lidí na pracovních silách. Všechny členské státy provedly reformy důchodového systému a ty, jež mají starší obyvatelstvo, zvýšily věk pro odchod do důchodu, omezily přístup k předčasnému důchodu a zavedly rovněž ekonomické pobídky pro zaměstnávání starších lidí.

Pokud jde o rovnost žen a mužů, existují důkazy, že rizika z povolání pro bezpečnost a ochranu zdraví žen se podceňují a genderově neutrální přístup přispěl k menší pozornosti a zdrojům určeným na prevenci rizik z povolání, která podstupují ženy.

S cílem reagovat na tyto rostoucí problémy ochrany zdraví a bezpečnosti při práci upozorňují pokyny na potřebu posuzovat rizika specifická z hlediska různorodosti a věnovat pozornost specifikům týkajícím se věku, pohlaví a jiným demografickým charakteristikám. Současně poukazují na to, že předpoklady by se neměly vytvářet výlučně na základě těchto charakteristik. V posouzení rizik by se měly zohlednit pracovní požadavky z hlediska schopností a zdraví jednotlivce. Dokument poskytuje také praktické nástroje pro zaměstnavatele ke zohlednění rizik souvisejících s věkem a pohlavím při posuzování rizik.

Opatření týkající se rychle rostoucích rizik pro ochranu zdraví a bezpečnost při práci

- Zveřejnění osvědčených postupů v řízení psychosociálních rizik a ergonomických rizik
- Zpracování příslušných zásad pro inspektory práce se zřetelem na posuzování rizik specifických pro věk

Rizikové faktory týkající se životního stylu – např. nezdravé stravování, fyzická nečinnost, kouření a škodlivé užívání alkoholu – přispívají k velkému zatížení chronickými nemocemi v celé Evropě. To vytváří přímou hrozbu pro zdraví pracovníků a má to také vliv na jejich produktivitu a na produktivitu společností, na ekonomiku, jakož i na udržitelnost účinných, dostupných a stabilních systémů zdravotní péče. Iniciativy v oblasti zdravotních faktorů týkající se pracoviště jsou důležité pro podporu dobrých pracovních podmínek pracovníků.

3. AKTUALIZACE NEBO ODSTRANĚNÍ PŘEKONANÝCH PRAVIDEL, NOVÉ ZAMĚŘENÍ ÚSILÍ NA USNADNĚNÍ SOULADU, ŠIRŠÍ OCHRANA ZAMĚSTNANCŮ A LEPŠÍ VYMÁHÁNÍ A MONITOROVÁNÍ

3.1 Aktualizace právních předpisů EU a odstranění zastaralých ustanovení

Podrobné následné hodnocení potvrdilo, že právní předpisy EU o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, které sestávají z rámcové směrnice a souvisejících konkrétních směrnic, jsou celkově účinné a vhodné pro daný účel, ale vymezilo také prostor pro odstranění nebo aktualizaci celé řady překonaných ustanovení.

Jako první krok tím směrem Komise zahájí a do dvou let dokončí program pro odstranění nebo aktualizaci zastaralých ustanovení ve směrnicích. Program se bude snažit zavést jasnější a vhodnější pravidla, která podle možnosti zjednoduší a sníží administrativní zátěž pro podniky a donucovací orgány, ale pouze pokud to umožní zachovat nebo zlepšit ochranu

pracovníků. Vycházejí ze silné tradice dialogu tripartity o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci na vnitrostátní úrovni a úrovni EU bude legislativní návrh na změnu směrnic v případě potřeby zpracován v úzké spolupráci s Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, kde se sociální partneři a vládní odborníci sejdou za jednacími stoly.

Když Komise zpracovávala následné hodnocení, určila těchto šest směrnic jako priority:

- *Pracoviště (89/654)*

Moderní informační technologie a nové formy práce, jako je práce v rámci platformy, znamenají, že čím dál tím větší počet pracovníků příležitostně nebo pravidelně pracuje mimo prostory zaměstnavatele. V této souvislosti zjištění hodnocení ukazují, že je zřejmě potřebný posun k dynamičtějšímu chápání pojmu „pracoviště“.

K zohlednění změn ve způsobech práce se bude uvažovat o vysvětlení pojmu „pracoviště“ a o aktualizaci/zjednodušení/odstranění příloh směrnice.

- *Zobrazovací jednotky (90/270)*

Technologie se výrazně změnily od doby, kdy byla začátkem 90. let přijata směrnice o zobrazovacích jednotkách. Určité technologie uvedené ve směrnici se již nepoužívají a odpovídající ustanovení by se případně mohla odstranit. Dalšími otázkami ke zvážení budou technické aktualizace některých definic použitých ve směrnici, jako je definice pojmu „pracovní místo“, a také některých výjimek, které by mohly být zastaralé.

- *Bezpečnostní nebo zdravotní značky na pracovišti (92/58)*

V příloze II směrnice 92/58/EHS je uveden seznam požadavků na bezpečnostní tabulky, včetně předepsaných piktogramů. V oddílu 1.3 přílohy II se rovněž stanoví, že „Používané piktogramy mohou být poněkud odlišné nebo podrobnější než vzory uvedené v bodě 3 za předpokladu, že jejich význam je stejný a že tento význam není žádným rozdílem nebo úpravou znejasněn“. Hodnocení poukázalo na některé pochybnosti o tom, do jaké míry lze usuzovat, že norma EN ISO 7010 o značkách je v souladu se směrnicí 92/58/EHS (zejména pokud jde o používané piktogramy). Některé členské státy prosazovaly uvedení směrnice do souladu s normou EN ISO 7010, aby se zajistila větší harmonizace bezpečnostních značek v celé EU.

Za účelem zjednodušení a vysvětlení stávajících povinností bude posouzeno přizpůsobení příloh tak, aby se zohlednila norma EN ISO 7010 nebo odkaz na tyto normy ve směrnici.

- *Biologické činitele (2000/54)*

Hodnocení nastolilo otázky týkající se oblasti působnosti směrnice, především potřeby aktualizovat seznam biologických činitelů v příloze III. Bude proto zvážena aktualizace přílohy III.

- *Lékařská péče na palubách plavidel (92/29)*

Hodnocení ukázalo možnou potřebu přezkoumat a aktualizovat povinný seznam lékařského vybavení stanoveného ve směrnici.

Nastolilo rovněž otázku souladu s mezinárodními normami, jako je předpis Mezinárodní námořní organizace (IMO) o záchranných prostředcích 4.15.1.8; norma ISO 3864-1:2011 „Grafické značky – Bezpečnostní barvy a bezpečnostní značky“; Úmluva Mezinárodní organizace práce (ILO) o práci na moři z roku 2006 a Úmluva ILO o práci v odvětví rybolovu. Kromě toho se jako případná možnost pro větší plavidla jeví používání nového technologického zařízení pro zlepšení léčby a diagnózy onemocnění a/nebo prevenci nehod.

- *Osobní ochranné prostředky (89/656)*

Technická aktualizace směrnice bude posouzena s odkazem na definici osobních ochranných prostředků, zejména pokud jde o současné vyloučení vybavení, které používají pohotovostní a záchranné služby, např. hasiči.

- *Další aktualizace*

Ostatní směrnice by mohly být předmětem podobných technických aktualizací (např. směrnice 2004/37 o karcinogenech a mutagenech a směrnice 98/24 o chemických činitelích) a zvláštní pozornost se bude věnovat přílohám různých směrnic s cílem posoudit, jak by mohly být zpracovány tak, aby obstály i v budoucnosti.

3.2 Podpora členských států při přezkumu vnitrostátních právních předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci

V oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stanoví EU minimální požadavky, jejichž rámec mohou členské státy překračovat za účelem přijetí podrobnějších ustanovení přinášejících další ochranu pracovníků. Přitom je důležité zaměřit se na zvýšenou ochranu a na to, aby se společností nepřidávala žádná zbytečná administrativní zátěž. Rámcová směrnice poskytuje členským státům flexibilitu, pokud jde o taková ustanovení, jako je dokumentování posouzení rizik, a tím umožňuje přizpůsobit opatření např. velikosti podniků, charakteru jejich činností a charakteru a rozsahu rizik.

Posledních několik let ukázalo velmi vítaný trend mezi členskými státy prověřovat své legislativní rámce za účelem jejich zjednodušení a současného zachování nebo zvýšení ochrany. Získává se tím hodně. Vnímání pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci ze strany podniků jako složitých totiž kolísá v členských státech od 14 % do 67 %²⁵. Z toho vyplývá, že značný podíl administrativní zátěže podniků má svůj základ ve vnitrostátních rozdílech spíše než v minimálních požadavcích EU, přičemž nic nenavádí tomu, že by v systémech bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které jsou považovány jako méně zatěžující, docházelo k více pracovním úrazům.

Příklady vzájemného působení EU / vnitrostátní úrovně

- Požadavek, aby posouzení rizik vypracované zaměstnavateli certifikoval externí konzultant. V rámcové směrnici není žádná taková povinnost, je však zavedena v některých vnitrostátních předpisech a představuje přímé náklady pro společnosti.
- Povinnost mít podepsané dokumenty a jiné požadavky na dokumentaci pro určení různých subjektů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v případech, kdy pravidla EU (např. směrnice 92/57/EHS o staveništích) vyžadují pouze jejich určení.

Komise může hrát v tomto procesu významnou podpůrnou úlohu s cílem zajistit, aby členské státy využily příležitosti poučit se vzájemně z osvědčených postupů a získat potřebné odborné znalosti.

Snížení administrativní zátěže

- Komise bude iniciovat postup vzájemného hodnocení s konkrétním cílem snížit administrativní zátěž ve vnitrostátních právních předpisech a současně zachovat ochranu pracovníků.

V reakci na strategický rámec EU pro ochranu zdraví a bezpečnost na období 2014–2020 přijalo sedmáct členských států vnitrostátní strategie bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které jsou klíčovým nástrojem pro přizpůsobení vnitrostátních politik novým potřebám a prioritám. Nejefektivnější rámce, např. německé nebo slovenské strategie, stanoví konkrétní opatření a definují ukazatele, které umožňují monitorování a následná opatření. Rozhodně se podporuje, aby členské státy urychleně přijaly vnitrostátní strategie, včetně prioritní osy pro přezkoumání a aktualizaci vnitrostátních právních předpisů, s konkrétním cílem odstranit nadbytečná ustanovení a podle možnosti snížit administrativní zátěž, a to zejména pro malé podniky a mikropodniky.

V hodnocení provádění současného strategického rámce v roce 2018 se Komise zaměří na plnění priorit v tomto sdělení, včetně posouzení stavu administrativní zátěže a doporučení na její snížení odvozená ze vzájemného hodnocení.

Na úrovni EU se bude provedení *acquis* EU podporovat posílenou spoluprací s členskými státy, sociálními partnery a inspektoráty práce. Komise upřednostní případy, kde jsou porušení obzvláště závažná a nápravné opatření by pravděpodobně mělo značný dopad. Vymáhání v jednotlivých případech je záležitostí orgánů členských států.

3.3 Podpora členských států, aby zabezpečily širokou oblast působnosti politik v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

- *Osoby samostatně výdělečně činné*

Právní základ právních předpisů EU v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, článek 153 SFEU, předpokládá, že EU může přijímat právní předpisy ke zlepšení pracovního prostředí za účelem ochrany zdraví a bezpečnosti pracovníků.

V této souvislosti je důležité poznamenat, že Soudní dvůr EU měl za to, že klasifikace „osoby samostatně výdělečně činné“ podle vnitrostátního práva nebrání tomu, aby byla osoba klasifikována jako zaměstnanec nebo pracovník ve smyslu práva EU, pokud je její nezávislost čistě teoretická a zastírá tím zaměstnanecký poměr (Allonby, C-256/01).

Osoby samostatně výdělečně činné se podílejí na celkové zaměstnanosti v EU ze 16,4 %. Obzvláště velká část z nich pracuje ve velkoobchodě a maloobchodě, ale také ve vysoce rizikových odvětvích, jako je zemědělství, lesnictví, rybolov a stavebnictví. Z důvodu zvláštního postavení osoby samostatně výdělečně činné, která pracuje pod vlastním dohledem, by mohlo být složité a zatěžující uplatňovat posuzování rizik, odbornou přípravu,

konzultaci atd. na její situaci, neboť tyto zásady jsou založené na vztahu pracovníka a zaměstnavatele.

Avšak v případech, kdy osoba samostatně výdělečně činná pracuje spolu s pracovníky, je tento rozdíl méně zřejmý. Také opatření/dozor osoby samostatně výdělečně činné může mít v této souvislosti vliv na zdraví a bezpečnost pracovníka. Dvěma konkrétními směnicemi o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci jsou směrnice 92/57/EHS o staveništích a směrnice 93/103/ES o rybářských plavidlech. Tyto směrnice se týkají oblastí, v nichž taková rizika více převažují, a zahrnují do své oblasti působnosti osoby samostatně výdělečně činné, které pracují společně se zaměstnanci.

S přihlédnutím k tomu, že mnohé osoby samostatně výdělečně činné pracují ve vysoce rizikových odvětvích, se členské státy v doporučení Rady o osobách samostatně výdělečně činných nabádají k tomu, aby podporovaly jejich bezpečnost a ochranu zdraví a aby je zahrnuly do oblasti působnosti svých vnitrostátních právních předpisů. V uvedeném doporučení se rovněž uvádí, že: „osoby samostatně výdělečně činné, bez ohledu na to, zda pracují samy, nebo se zaměstnanci, mohou být vystaveny podobným zdravotním a bezpečnostním rizikům, jaká podstupují zaměstnanci“.

Před přijetím doporučení Rady velmi málo členských států zahrnovalo osoby samostatně výdělečně činné do svých vnitrostátních právních předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Od jeho přijetí je přibližně polovina členských států zahrnula do svých vnitrostátních právních předpisů s určitými rozdíly v definici osoby samostatně výdělečně činné, v oblasti působnosti příslušných právních předpisů a v rozsahu jejich povinností. Členské státy se tímto vyzývají, aby doporučení plně prováděly.

Na rychle se měnícím pracovním trhu se vznikem nových forem práce a rostoucí nejistotou, pokud jde o postavení pracovníků a osob samostatně výdělečně činných, se otázka uplatňování pravidel ochrany zdraví a bezpečnosti na všechny stává čím dál důležitější za účelem prevence nehod a nemocí z povolání.

- *Osoby zaměstnané na domácí práci v cizích domácnostech*

Právní předpisy EU o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci nezavazují členské státy k tomu, aby osoby zaměstnané na domácí práci v cizích domácnostech²⁶ zahrnuly do oblasti působnosti svých vnitrostátních pravidel o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, a ne všechny části *acquis* EU v této oblasti mohou být k tomu vhodné, například konkrétní požadavky stanovené ve směrnici o pracovištích, pokud jde o únikové cesty a nouzové východy a jejich označení.

Úmluva Mezinárodní organizace práce o pracovnících v cizí domácnosti²⁷ však stanoví, že každý pracovník zaměstnaný v cizí domácnosti má právo na bezpečné a zdravé pracovní prostředí a že tato zásada se musí uplatňovat s náležitým zohledněním zvláštních charakteristik domácích prací. Do dnešního dne ratifikovalo uvedenou úmluvu šest členských států: Belgie, Německo, Finsko, Irsko, Itálie a Portugalsko.

Pravidla o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, která se vztahují na osoby zaměstnané na domácí práci v cizích domácnostech, zavedla zhruba polovina členských států. Jejich zkušenosti mohou pomoci v zavedení srovnatelně vysokých norem, pokud jde o ochranu

²⁶ Ve směrnici o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci 89/391/EHS jsou označovány jako „osoby zaměstnané v domácnosti“.

²⁷ C189 – Úmluva o pracovnících v cizí domácnosti, 2011 (č. 189).

zdraví a bezpečnost při práci týkající se dle odhadu 2,5 milionu takto zaměstnaných osob v EU, ve všech členských státech. Členským státům, které ratifikují uvedenou úmluvu Mezinárodní organizace práce, to může pomoci také v dodržování jejich mezinárodních závazků.

Začátkem roku 2018 Komise ve spolupráci s uvedenou organizací pozve orgány státní správy, sociální partnery a zástupce občanské společnosti na konferenci za účelem vyhodnocení pokroku a podpory ratifikace a pragmatického provádění na základě osvědčených postupů.

3.4 Silnější vymáhání a kultura prevence

Vzhledem k významu, jaký má vymáhání provádění pravidel o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, je zásadní, aby členské státy plnily povinnost zabezpečit monitorování a vymáhání na místě a aby k tomu zajistily potřebné zdroje.

Úlohou Komise jako „strážkyně Smluv“ je dohlížet na to, aby se právo EU náležitě vymáhalo, v případě potřeby v řízení o nesplnění povinnosti. Komise bude tuto úlohu vykonávat v souladu se sdělením „*Lepší výsledky díky lepšímu uplatňování*“ (C(2016)8600), přijatým dne 13. prosince 2016.

Následné hodnocení ukázalo, že právní požadavky ve spojení s kontrolou jsou hlavním důvodem vysvětlujícím, proč podniky rozvíjejí politiky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímají příslušná opatření. K opravdové kultuře prevence mohou přispět také kontroly. Studie ukazují hmatatelné dopady kontrol na podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci ve společnostech, pokud jde o snížení míry úrazů po kontrole²⁸. Snížení míry úrazů o 22 % během následujících tří let po provedení kontroly bylo zaznamenáno v konkrétních jednotlivých podnicích, kterým byly uloženy sankce²⁹. Studie z poslední doby potvrzují, že kontroly vedou ke snížení míry pracovních úrazů³⁰. Lepší hodnocení v kontrole bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vede ke snížení míry těžkých úrazů³¹.

Zatím se však četnost kontrol mezi členskými státy značně liší a celkově nejméně 50 % mikropodniků a malých podniků a 25 % velkých podniků nemělo v posledních třech letech ani jednu kontrolu.

Způsob, jakým se kontroly vykonávají, je mezi členskými státy také velmi rozdílný a někdy se liší i v rámci členských států. V některých případech se kontroly zaměřují pouze na

²⁸ Kontrola účelnosti v příloze 1 ukázala, že i když se na makroekonomické úrovni nedal určit žádný vzájemný vztah mezi mírou nehod a četností kontrol, důkazy vyplývající z hodnocení na nižší mikroekonomické úrovni ukazují na skutečnost, že vymáhání, a zejména kombinovaná úloha inspektorů, kteří vymáhají právní předpisy a podávají pokyny k provádění, přispívá k souladu s *acquis* o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

²⁹ Citované v OECD 2000. Building an evidence base for the Health and Safety Commission Strategy to 2010 and beyond: A literature review of interventions to improve health and safety compliance (Budování základny důkazů pro strategii Komise v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti do roku 2010 a v dalších letech: Literární přehled příspěvků ke zlepšení souladu s pravidly o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci), Health and Safety Executive 2004.

³⁰ David I. Levine, Michael W. Toffel, Matthew S. Johnson, Randomized Government Safety Inspections Reduce Worker Injuries with no detectable job loss (Náhodné státní kontroly bezpečnosti snižují počet zranění zaměstnanců bez měřitelného snížení zaměstnanosti), Science, 18. května 2012, s. 907–911.

³¹ V hodnoceních kontrol bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se předpovídají míry pracovních úrazů, které vedou ke ztrátě pracovního času: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9316705>.

prověření dodržování předpisů a ukládání sankcí. V jiných případech zacházejí dál a pomáhají společnostem určit nejlepší způsob, jak dosáhnout souladu.

Spolupráce mezi sociálními partnery, obchodními organizacemi a inspektoráty je pro prevenci nehod a nemocí zejména v mikropodnicích a malých podnicích zásadní. Komise zvýší rovněž podporu lepších norem a pokynů, především prostřednictvím Výboru vrchních inspektorů práce. V hodnocení se uznává klíčová úloha Výboru vrchních inspektorů práce v procesu určování osvědčených postupů týkajících se vymáhání a kontroly členskými státy a jeho příspěvek ke zdokonalování kompetencí a vedení inspektorátů. Výbor vrchních inspektorů práce bude pracovat na zlepšení příslušné a cílené odborné přípravy pro inspektory práce na úrovni EU.

Aby se inspektoráty práce dostaly do mikropodniků a malých podniků, musí z důvodu omezených zdrojů spojit síly s jinými donucovacími orgány, využít každou příležitost ke zvýšení informovanosti o existujících povinnostech a preventivních opatřeních a snížit zátěž společností, kterou představují duplicitní kontroly. Platforma pro posílení spolupráce při řešení problematiky nehlášené práce³² je velmi dobrý příklad, jak lze navázat takovou spoluprací a přispět ke zvýšení informovanosti, vzájemnému pochopení, konkrétním iniciativám a společným opatřením na úrovni EU.

V souvislosti s novým pracovním prostředím je velmi důležité, aby jednotlivci chápali bezpečnost a ochranu zdraví při práci, už když vstupují na trh práce. Vyžaduje to nejenom celoživotní vzdělávání odborníků na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, ale také začlenění této otázky do všech odvětví vzdělávání. V tomto směru hrají inspektoráty práce a příslušné vnitrostátní orgány rozhodující úlohu. Bude to také dalším významným prvkem spolupráce s Výborem vrchních inspektorů práce, vzájemného hodnocení a provádění strategického rámce.

3.5 Rozvoj nástrojů pro monitorování

Politiky založené na důkazech potřebují kvalitní, srovnatelné a včasné údaje. Z tohoto důvodu a s ohledem na informovanost při budoucím rozvoji politiky bude v práci na zdokonalování sběru údajů na úrovni EU pokračovat jak Komise sama, tak ve spolupráci s jinými subjekty, jako je Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a Eurofound. Jejich činnost bude zahrnovat například rozvoj nástrojů pro monitorování účinnosti právního rámce pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a pokračování ve sledování dopadů, metodickou práci v otázkách nedostatečného pokrytí a oznamování, pokud jde o sběr údajů evropské statistiky pracovních úrazů, a práci na pilotním sběru údajů evropské statistiky nemocí z povolání. Dále sem bude patřit prozkoumání možností, jak zajistit aktuální údaje na úrovni EU o míře výskytu pracovních úrazů rozdělené podle velikosti podniků. V horizontu roku 2020 se uskuteční také nová vydání existujících víceletých průzkumů EU³³. Významné úsilí bude vynaloženo i na zpracování lepších údajů o expozici. Prozkoumá se použití nových informačních a komunikačních technologií s cílem zlepšit informační základnu.

Výzkum v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se bude nadále účinně podporovat zahrnutím příslušných kapitol do 9. rámcového programu pro výzkum a inovace a bude

³² Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/344 ze dne 9. března 2016, kterým se zřizuje evropská platforma pro posílení spolupráce při řešení problematiky nehlášené práce.

³³ Evropský průzkum podniků na téma nových a vznikajících rizik, průzkumy pracovních podmínek v Evropě, modul *ad hoc* o pracovních úrazech a jiných zdravotních problémech z povolání v rámci šetření pracovních sil EU.

zahájen dialog s klíčovými globálními partnery, např. s USA a Čínou, s cílem získat úplnější obraz o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci v EU v globálním kontextu.

ZÁVĚR

Již 25 let zkušeností v politice v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na úrovni EU a podrobné následné hodnocení *acquis* EU nám umožňuje poučit se do budoucna. Moderní politika v dané oblasti musí sestávat z jasných, aktuálních pravidel na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni. Podnikům se musí pomoci v dodržování pravidel a získání maximálních výhod z jejich úsilí v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci ve formě zdravějších, spokojenějších a produktivnějších pracovníků. Platí to zejména pro mikropodniky a malé podniky, kde je potenciální kladný vliv lepší bezpečnosti a ochrany zdraví při práci největší, ale kde současně naráží na omezení v chápání a uplatňování stávajících pravidel.

Závazná pravidla vymáhaná na místě jsou sice zásadní, ovšem kultura dodržování předpisů v podnicích všech velikostí a mezi pracovníky je tím, na čem skutečně na místě záleží. Taková kultura souladu se musí vytvářet od samého začátku vzdělávání a stále dál, ať už je to odborné vzdělávání, nebo odborná příprava vedoucích pracovníků. Musí být živena neustálým úsilím zaměřeným na zvyšování informovanosti a výměnu osvědčených postupů a rychle reagovat díky kontrolám, které jdou v ideálním případě nad rámec samotného ověřování a ukládání sankcí a pomáhají určit lepší způsoby dodržování předpisů. Sociální dialog významně přispěl ke zlepšení ochrany zdraví a bezpečnosti na úrovni EU, na vnitrostátní a odvětvové úrovni a na úrovni společností. V současných souvislostech neztratil nic na své důležitosti. Naopak, sociální dialog bude rozhodující v provádění opatření obsažených v tomto sdělení.

Moderní politika v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se opírá o mnohé subjekty, které spolupracují se stejným záměrem a se společným přesvědčením, že vysoké normy ochrany zdraví a bezpečnosti lidí při práci jsou záležitostí každého.

PŘÍLOHA 1

Seznam opatření týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Opatření		Subjekty	Lhůta
Boj proti rakovině z povolání a zacházení s nebezpečnými chemikáliemi			
1	Druhá změna směrnice o karcinogenech	Evropská komise	Začátek roku 2017
2	Třetí změna směrnice o karcinogenech	Evropská komise	Začátek roku 2018
3	Čtvrtý seznam orientačních limitních hodnot ve směrnici o chemických činitelích	Evropská komise	Začátek roku 2017
4	Databáze expozice některým nebezpečným chemickým látkám při práci	Evropská komise	Začátek roku 2017
5	Kampaň „Zdravé pracoviště“ o nebezpečných látkách	Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci	2018–2019
Pomoc podnikům s dodržováním pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci			
1	Oslovit malé a střední podniky s cílem podpořit OiRA a podobné vnitrostátní nástroje	Členské státy a sociální partneři za podpory Evropské komise a Evropské agentury pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci	2017
2	Plně začlenit používání internetových nástrojů pro posuzování rizik do vnitrostátních právních systémů. Uznat využívání OiRA a podobných nástrojů jako dodržování povinností ohledně posuzování rizik	Členské státy	Polovina roku 2018
3	Dosáhnout těchto cílů: – 150 zveřejněných nástrojů OiRA a – 100 000 posouzení rizik uskutečněných pomocí OiRA	Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci	Polovina roku 2018

5	Pokyny pro předcházení rizikům na malých rybářských plavidlech	Evropská komise	Začátek roku 2017
6	Pokyny k osvědčeným postupům pro zlepšení uplatňování pravidel o bezpečnosti a ochraně zdraví v zemědělství, chovu dobytka, zahradnictví a lesnictví	Evropská komise	Začátek roku 2017
7	Zveřejnění osvědčených postupů v řízení psychosociálních rizik a ergonomických rizik	Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci	Začátek roku 2018
Odstranění nebo aktualizace zastaralých pravidel a zajištění lepší a širší ochrany, souladu a vymáhání na místě			
1	Aktualizovat směrnici o zobrazovacích jednotkách (90/270)	Evropská komise ve spolupráci s Poradním výborem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci a sociálními partnery	Pokračování v letech 2017–2018 s dokončením koncem roku 2018
2	Aktualizovat směrnici o bezpečnostních a zdravotních značkách na pracovišti (92/58)		
3	Aktualizovat směrnici o biologických činitelích (2000/54)		
4	Aktualizovat směrnici o lékařské péči na palubách plavidel (92/29)		
5	Aktualizovat směrnici o pracovištích (89/654)		
6	Aktualizovat směrnici o osobních ochranných prostředcích (89/656)		
7	Plně provést doporučení Rady o osobách samostatně výdělečně činných	Členské státy	Konec roku 2018
8	Konference na vysoké úrovni o osobách zaměstnaných na domácí práce v cizích domácnostech	Evropská komise (s Mezinárodní organizací práce)	Začátek roku 2018
9	Ratifikovat úmluvu Mezinárodní organizace práce o pracovnících v cizí domácnosti	Členské státy	Polovina roku 2018
10	Vyzvat členské státy, aby provedly postup vzájemného hodnocení s konkrétním cílem snížit administrativní zátěž ve vnitrostátních právních předpisech a současně zachovat ochranu pracovníků	Evropská komise	Pokračování v letech 2017–2018

11	První zpráva o vzájemném hodnocení	Evropská komise	Konec roku 2017
12	Aktualizovat vnitrostátní strategie bezpečnosti a ochrany zdraví při práci tak, aby odrážely priority tohoto sdělení včetně prvních výsledků vzájemného hodnocení	Členské státy	Konec roku 2017
13	Aktualizovat společné zásady pro inspekce práce v oblasti ochrany zdraví a bezpečnosti	Výbor vrchních inspektorů práce	2017
14	Průvodce osvědčenými postupy pro lepší uplatňování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci snížením pracovního rizika spojeného s vozidly	Evropská komise / Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci	2017
15	Společné normy pro programy odborné přípravy inspektorů	Výbor vrchních inspektorů práce	2018
16	Elektronická příručka o přeshraničním vymáhání	Výbor vrchních inspektorů práce	2018
17	Zpracování příslušných zásad pro inspektory práce se zřetelem na posuzování rizik specifických pro věk	Členské státy a Výbor vrchních inspektorů práce	Začátek roku 2018